

355-48(477)
17-67

ПОЛЕ БИТВИ— УКРАЇНА

Від «володарів степу»
до «кіборгів»

Воєнна історія України
від давнини
до сьогодення

ІСТОРІЯ БЕЗ ЦЕНЗУРИ

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

355.48(477)

П 49

ПОЛЕ БИТВИ— УКРАЇНА

Від «володарів степу»
до «кіборгів»

Воєнна історія України
від давнини
до сьогодення

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 94(477)
ББК ТЗ(4Ук)6-4
П49

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

За підтримки
Інституту історії України НАН України
Історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Українського інституту національної пам'яті

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 22 жовтня 2015 р.)

Авторський колектив:
*Борис ЧЕРКАС, Олексій СОКИРКО, Андрій ПЛАХОНІН,
Яна ПРИМАЧЕНКО, Михайло ВІДЕЙКО, Андрій ГАЛУШКА,
Кирило ГАЛУШКО, Сергій ГРОМЕНКО, Максим МАЙОРОВ,
Андрій РУККАС, Євген СИНИЦЯ*

Упорядкування *Кирило Галушка*

Рецензенти:

*Г. Боряк, доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України
В. В'ятрович, доктор історичних наук*

Громадський просвітницький проєкт «ЛІКБЕЗ: Історичний фронт»

Дизайнер обкладинки *Кирило Ткачов, Владислав Прокопів*

- Б. Черкас, О. Сокирко, А. Плахонін, Я. Примаченко, М. Відейко, А. Галушка, К. Галушко, С. Громенко, М. Майоров, А. Руккас, Є. Синиця, текст, 2016
- Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016
- Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2016

ISBN 978-617-12-0143-9 (дод. наклад)

Зміст

ТЕРИТОРІЯ УКРАЇНИ З ВОЄННОЇ ТОЧКИ ЗОРУ (Є. СИНИЦЯ).....	5
ПОЧАТКИ ВІЙСЬКОВОЇ СПРАВИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ВІД ДОБИ НЕОЛІТУ ДО X СТ. ДО Н. Е.) (М. ВІДЕЙКО).....	11
Історичні процеси на території України від доби неоліту до 900 р. до н. е.	12
Військова справа доби неоліту—енеоліту.....	16
Військова справа доби бронзи.....	18
ВІЙСЬКОВА СПРАВА ТА ВІЙНИ ДОБИ РАНЬОГО ЗАЛІЗА (X СТ. ДО Н. Е. — III СТ. Н. Е.) (М. ВІДЕЙКО, С. ГРОМЕНКО, Є. СИНИЦЯ).....	21
Історичні процеси на українських землях кіммерійської та скіфської доби.....	22
Озброєння, тактика бою та походи кіммерійців.....	26
Азійські пригоди кіммерійців.....	27
Озброєння, військова справа та походи скіфів.....	30
Азійські походи скіфів.....	32
Країна міст.....	36
Військова справа античних міст-держав Північного Причорномор'я.....	39
Військова справа та походи сарматів.....	43
ВІЙСЬКОВА СПРАВА ТА ВІЙНИ ДОБИ ВЕЛИКОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ (III—VIII СТ.) (Є. СИНИЦЯ).....	56
Військова справа та походи германців.....	56
Війни готів.....	61
Гунська навала.....	76
Військове мистецтво давніх слов'ян.....	80
ВІЙНИ РУСИ: ВІД ДОРОСТОЛА ДО ЯРОСЛАВА (X—XIII СТ.) (А. ПЛАХОНІН).....	92
Політична історія українських земель за давньоруських часів.....	92
Дружинний період.....	93
Походи Святослава.....	97
Держава Володимира та Ярослава.....	102
Удільний період.....	104
Етапи децентралізації Русі: погроми Києва 1169 та 1203 рр.....	108

Битва на Калці	112
Битва під Ярославом	117
ВІЙСЬКОВА СПРАВА ТА ВІЙНИ ЛИТОВСЬКОЇ ДОБИ (XIV—XVI СТ.) (Б. ЧЕРКАС, М. ВІДЕЙКО, А. ГАЛУШКА)	122
Організація й комплектування війська	122
Військо Великого князівства Литовського	163
Грюнвальдська битва	177
Битва під Оршею 1514 р.	181
ВІЙСЬКОВА СПРАВА ТА ВІЙНИ ДОБИ КРИМСЬКОГО ХАНАТУ (А. ГАЛУШКА)	187
Політична історія Північного Причорномор'я у XIV — першій половині XVII ст.	187
Військо Кримського ханства	194
Розорення Києва ханом Менглі Гераєм 1482 р.	209
Кримські походи на Москву 1571 та 1572 рр.	212
Військова справа та війни на українських землях за польської доби (1569—1648 рр.)	217
УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ (1648—1775) (О. СОКІРКО)	230
Військово-політична історія України Козацької доби	230
Збройні сили Козацького гетьманату	244
Козацьке ополчення	245
Наймані війська	249
Надвірні та приватні формування	252
Корпус артилерії	255
Пилявецька битва 1648 р.	256
Конотопська битва 1659 р.	259
Взяття турецьких фортець у пониззі Дніпра 1695 р.	261
УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО ДОБИ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917—1921 рр. (А. РУККАС)	264
УКРАЇНА ТА УКРАЇНЦІ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ (Я. ПРИМАЧЕНКО, М. МАЙОРОВ)	290
Карпатська Січ	295
Бій на Красному Полі	299
Орієнтації українських політичних рухів	302
Українці у Вересневій кампанії 1939 р.	305
Військові дії на Східному фронті у 1941—1942 рр.	309
Рух Опору в Україні у 1941—1944 рр.	320
Бій під Гурбами	328
На боці держав Осі	330
На боці Об'єднаних Націй	333
ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ 2014—2015 РР.	336
Російська окупація Криму	338
Антитерористична операція	340
Парламентська асамблея ОБСЄ, що звинуватила Росію в окупації України	344